

Restaurátori dokumentáció, fotódokumentációval

Készült a Székesfehérvári Egyházmegye Könyvtára
(Székesfehérvár, Városház tér 5.) pályázatára

A restaurált dokumentum:

Millassin püspök (Milassin Bertalan Miklós, 1736-1790-1811)

Iskolai és uti atlasza (Alapkiadás: Nürnberg, 1718; kiegészítésekkel)

Az egyházmegye második püspöke bunyevác parasztcsalád gyermeke (a keresztségben a Bertalan nevet kapta, ismertebb Miklós nevét a ferences szerzetbe lépve vette fel). Az atlasz, illetve annak nemesi címeres és kiterjedt közismereti (építészeti, hadászati stb.) része így különösen hasznos lehetett. A tábori káplánságból tanultsága révén felemelkedő pap fontos tárgya. Erőssen használt állapota erre is vissza vezethető.

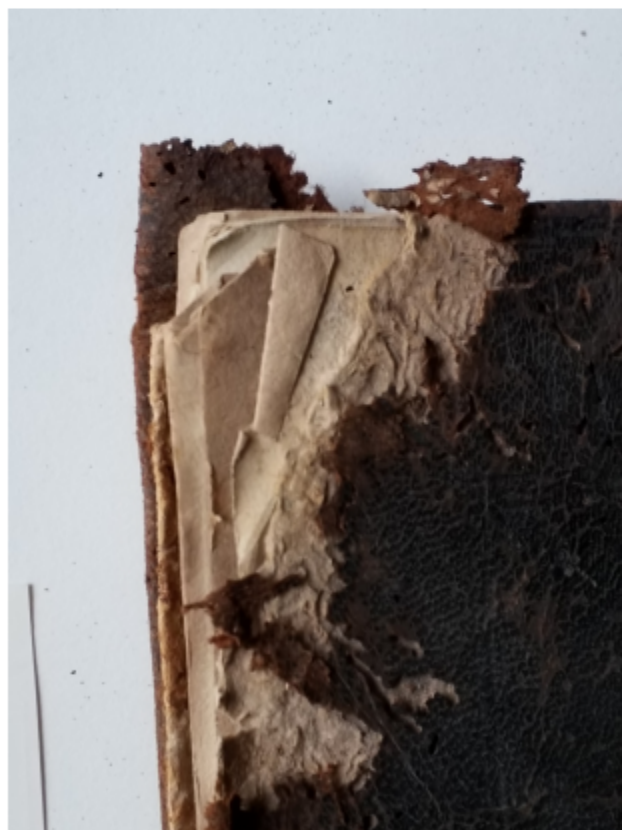
Jelzete: T.8

4,8 X 25 X 39 cm

Leírása:

- Kötése vakdombor-nyomott barna (borjú?) egészsbőr-kötés, gerincén régi házilag készült papírcimke, világos írópapírra kézzel (vas-gallusz tintával) beírt (Késői kézi merítőszita bordahálóval készült írópapírból) Nemcsak a tartós használat viselte meg, hanem a későbbi elzárásakor a sötétben tároláskor a ragasztóanyagban (vastag keményítő használat) rovarrágások történtek.
- Előzéken szintén vas-gallusz tintás írás.
- Az album lapjait különféleképpen rendezték egybe: zömét hajtott papírfülekre ragasztotta a könyvkötő (leginkább keményítővel, ezekután nagyarányban rovarrágott/ ahol nem a rovarok számára könnyen emészthető keményítővel dolgoztak, ott meg savasodott ez a rész, rossz minőségű enyv használtából). a többi lap hol fűzött, hol önmagában beragasztott a kötésbe.

A borítóról pergő anyag kapcsán konzultáció alatt felmerült (Szabey Dorottyaival), hogy a fényes réteg alatt ott a barka, mintha lakk lenne...

Próbát végezve az acetonnal oldódású cellulóz nitráttal való átkentése merült fel! Valószínűleg a könyv kiállítására készülve!

Nyomtatott (rézmetszetek), elsőrangú kivitelezésben, alig használt lemezekről, jó és gondos nyomtatási minőségben.
kézi színezéssel (akvarell és gouache, fedő és lazúrozó technikával, sok ilyen színezés az erős enyvezettség ellenére is átütődött a lap másik oldalára (pl.: savas réz-zöld átmaródási nyomok)

Az egész könyvteste merített rongypapírra készült. Barnult- törékeny savasodott a széleken, részben kimozgottak ívei, lapjai, szétesett fűzése is. A használattól nemcsak szennyezett-poros, kézzsír- újnyomos is.

Restaurálás menete:

- Szín-skálával fotódokumentálás
- Számozása részben a nyomtatáskori vas-gallusz tintás, részben kiegészítendő (grafitceruzával a térképek hátoldalán, illetve a rögzítő-füleken is jelölnénk)
- Portalanítás, száraztisztítás ecset, radír, radírpor segítségével.
- Oldódás-vizsgálatok a tintákra-festékekre, azok rögzítéséről való védelem: ideiglenes rögzítések eseti alkalmazása miatt döntöttünk: Ciklo-dodekán mikrokristályos viasz olvadékával, esetleg benzines oldatával (ideiglenes mert a levegőn szublimál, még a restaurálás ideje alatt).
- Ahol nem mindenképp szükséges a nedvestisztítás, ott mindezekről a rögzítőanyagoktól eltekintettünk! – és másként kezeltük azon lapokat.
- A kötet lapjaira bontása szárazon.
- Nedvestisztítást csak az előzékeken, Vas-gallusz-tintával beírt oldalakon, illetve a csak fekete nyomdafestékel nyomtatott lapokon alkalmaztuk (amelyeken szükséges volt) kézmeleg vízben való (3szori) mosás után semlegesítés, lúgos pufferolás (9pH kalcium-hidroxid vizesoldatában 12') és kíméletes szárítás.
- Pótlás, a papír regenerálása, erősítése, javítása és kiegészítése európai lombos fák rostjaiból és lenrostokból (savmentesen feltárt) kézi papíróntással.
- Után-enyvezés a mosás közbeni kioldódás és puhulás okán metil-cellulóz (Metylan normal) vizes oldatával).
- Papíróntás utáni simítása kb 20% nedves bepréssel, a többit segédanyagokon keresztül vasalással végeztük.
- a nem nedvestisztított lapokon a gondos száraztisztítás után kézi kipótlással egészítettük ki a hiányokat (metil-cellulóz vizes oldatával ragasztva európai lúgosan feltárt papírok rostjaiból előre kiöntött foltokkal, statikailag fontosabb részekben japánpapírokkal).

A betáblázócsíkban M vagy W betűjű díszes vízjeltöredék s egyszervúak (terképrögzítő fülek)

A térképnyomó/metszetnyomó finom papír gyakrabban nem tartalmaz vízjelet:
Mint például a hold képét tartalmazó, a csillagjegyesek itt viszont tartalmaznak
Félközeptájt egy 4 szám (a tisztes haszon) horgonnyal (megbízhatóság) kombinálva

A tipikus rovarrágásnyom-hiányok a lapok fülragasztott és fűzés-gerinc részein (régí javítás alul)

Kipótolt lapok, ívhátak s térképtartók, és a gyakran használt oldalak behasadt tartófüle javítva:

Papírhiányaiban kézi kipótlással kijavított várépítészeti metszetlap, leporello hajtás-ával. Két darabban nyomták, azok összeakasztása, ragasztása még a barokk kori.

Előzékei mosva, kiöntve és nagy felületi gyengesegeinél a betáblázócsikkal együtt japánpapírral megkasírozva. Áttetsző fényben fotozva vízjelei okán.

Újrafűzése eredeti módon, len cérnával (a Z sodratirány s vastagság figyelembevételével), megfelelő sodratú kenderzsinegre történt.

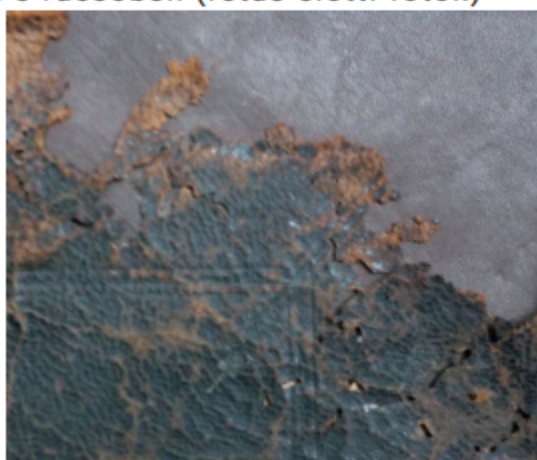
- Kötésborító restaurálása:

A táblák sajnos teljesen elrongyolodtak (előzetesen az újjak készítése szükségesséval terveztünk (sav és facsiszolatmentes papírlamezből).

Mivel a bőr utólagos lakkozását direktbe nem akartuk eltávolítani, sem új anyaggal rögzíteni, a régi tábla cseréjét elvetve annak megerősítése mellett döntöttünk!

- egy réteg hasonló papírlamez felragasztásával oldottuk meg (Scappi unica teljes keresztmetszetében sav és facsiszolatmentes papírlamezből a régi s az új táblák szélső cm-eit keményítő és metil-cellulóz keverékével kentük meg, míg a belső felületeket rugalmas bőrenyvvel; majd bepréselve, s 5 hétig lenehezítve tartottuk, így kerülve el a vetemedést).

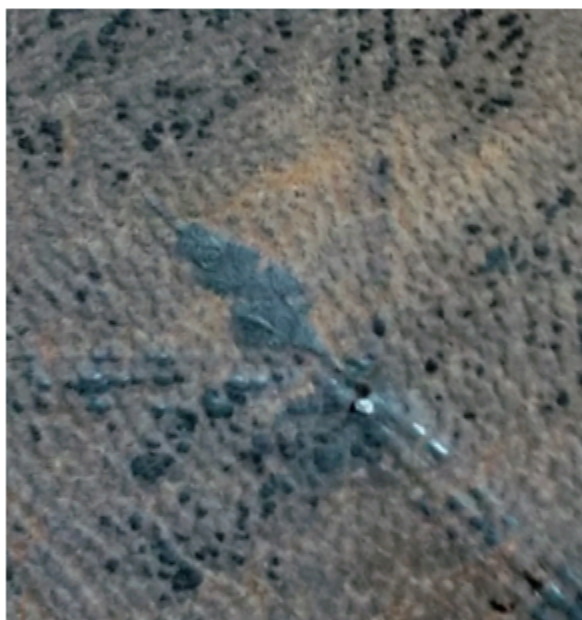
Ugyanazon bőrsarok részlet beeső fényben s ráesőben (retus előtti fotók)

A bőr kötés bőrének ápolásával, kiegészítésével és retus-festéséhez: ciba-giegy fémkoplex színező, az eredetivel hasonlító bio kecskebőr alapótolásokkal, kiegészítés készítése (teljes keresztmetszetében növényi cserzésű, közben is rugalmas bőrennyvel és természetes búzakeményítővel dolgozva).

A kettős léniák meletti díszítőelem, a 8 darabból legéppebben megmaradt sarok díszítő vaknyomás, a még kivehető bélyegzőképpel . Átlós hossza 17mm !

Az egész kötet hasonlóan sötétbarna lehetett, minimálisan retusáltuk.

Az eredeti kötőszalagjai nem lévén tárolásához, megköötővel rendelkező olyan megoldást választottunk, mely a max 120-135 fokos ajánlott nyitásának megtartásával való bemutatást tesz lehetővé.

: teljes keresztmetszetében sav és facsiszolatmentes papírlamezből a kötet egészét védő, és a portól óvó tok készült (szélszegése a borítópapírhoz illeszkedik, illetve belső borítása is barnás bőrszínű, hogy az elenyésző mértékben pergő lakk ne okozzon színproblémákat, Jeff Peachey: Drop Spine Cradle Box jeffpeachey.com

Felhasznált kívánt anyagok általánosan:

- radírpor, latex szivacs, Wishab-radírszivacs, radír (Koh-I-Noor – gumiradír)
- kaucsuk radírszivacs, Rotring Tikky20-as radír, Koh-I-Noor vulkanizált gumiradírok
- bórax, kalcium-hidroxid, izopropil-alkohol
- étkezési zselatin; metil-cellulóz (thylose MH 300); bőrenyv; búza-, rizs-keményítő
- alkoholos oldatban Klucell (hidroxil-propil cellulóz),
- lúgos feltárású lombos-fa és len rostkeverék, inges-papírok (Hahnemühle/Fabbriano), európai kézi öntött papírfélék, japánpapírok, lúgosra puffertolt Fabbriano- gyártmányú karton
- molinó, pamutvászon; nyers-fehérítetlen len vagy kendervászon
- Ciklo-dodekánnak nevezett mikrokristályos viasz, magában vagy benzinben
- pergamen, teljes keresztmetszetében növényi cserzésű bio kecske vagy bio borjúbőr
- kenderzsineg, len és kendercérnák, festett pamut fonalak
- Ciba-Giegy króm-komplex színező, Koh-i-noor gyártmányú színes ceruzák
- Bőrápoló likker (OSZK likker: 800gr desztillált víz, 80gr zsíralkohol-szulfát, 20gr lanolin /gyapjúzsír/, 60gr pataolaj és egy mokkáskanálnyi nipagin épp csak annyi etil-alkoholban amennyiben feloldódik).
- Teljes keresztmetszetében savmentes (és facsiszolatmentes) Scappi- gyártmányú papírlemezek.

A munkák elkészítése során, mint alvállalkozóként jogosultságot formálunk más szakterület restaurátorainak munkáját igénybe venni (például: fa- és fém- restaurátorok).

A jogszerűen igénybe vett alvállalkozóért ugyanúgy felelve, mintha a munkát magunk végeztük volna el.

Esztergom, 2025. augusztus. 21.

Kovács Péter

OSZK OKJ tanfolyamot végzett papír-
és könyvrestaurátor
Okleveles Terméktervező mérnök
Restaurátor, Boteh Bt. tulajdonos